

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Джерелознавство та архівознавство
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий інститут права. Кафедра історії
Розробник(и)	Дегтярьов Сергій Іванович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	14 тижнів протягом 1-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 1 кред. (30 год.) становить курсова робота, 64 год. становить контактна робота з викладачем (32 год. лекцій, 32 практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Історія"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами сучасного конструктивного, фундаментального і критичного мислення та набуття системи спеціальних знань у галузі джерелознавства та архівознавства, зокрема про процес і методологію вивчення історичних джерел, основні складові цього процесу, особливості джерелознавчої критики, специфіку функціонування НАФ, історію архівістики.

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Поняття про історичне джерелознавство

Становлення історичного джерелознавства як наукової дисципліни. Предмет історичного джерелознавства. Завдання та функції історичного джерелознавства. Спеціальні історичні дисципліни у структурі джерелознавства. Джерелознавча термінологія.

Тема 2 Наукові засади вчення про історичне джерело Поняття історичного джерела. Основні етапи існування історичного джерела. Об'єктивно-суб'єктивна природа джерела. Джерельна інформація.
Тема 3 Класифікація історичних джерел Поняття, завдання та значення класифікації джерел. Основні схеми і моделі класифікації джерел. Особливості класифікації писемних джерел. Класифікація джерел з історії України.
Тема 4 Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел Поняття методики історичного джерелознавства. Етапи роботи з джерелами. Методика пошуку та виявлення джерел. Дослідження джерел. Джерелознавча критика. Аналітична критика історичних джерел. Методика роботи з масовими джерелами.
Тема 5 Речові джерела Загальний огляд речових джерел з української історії. Нумізматичні джерела. Архітектурні пам'ятки. Одяг і предмети побуту. Предмети озброєння.
Тема 6 Зображальні джерела Загальний огляд зображальних джерел. Графічні книжкові зображення. Портретні зображення. Жанрові та історичні зображальні джерела. Аудіовізуальні документи. Зображальний аспект боністичних джерел.
Тема 7 Усні та лінгвістичні джерела Загальний огляд усних джерел. Прозові та віршовані усні джерела. Усні історичні твори. Загальна характеристика лінгвістичних джерел. Антропонімічні джерела. Топонімічні джерела.
Тема 8 Писемні джерела Загальний огляд писемних джерел. Літописи. Актові та діловодні документи. Статистичні джерела та соціологічні матеріали. Документи політичних і громадських організацій. Судово-слідчі документи. Періодична преса. Джерела особового походження. Агіографічна, наукова та художня література.
Тема 9 Загальна характеристика джерел з історії давньої та середньовічної України Джерела з історії стародавніх народів на українських землях (X ст. до н.е. – VII ст. н.е.). Джерела давньогрецької колонізації Причорномор'я. Античні джерела про терени України. Згадки про українські території у Візантійських та Східних пам'ятках. Джерела з історії Київської Русі (IX-XIV ст.). Наративні та документальні джерела з історії Галицько-Волинського князівства.
Тема 10 Джерела з історії ранньомодерної України Характеристика джерел литовсько-польської доби. Законодавчі та правові пам'ятки з історії Гетьманщини. Основні різновиди актових джерел доби Гетьманської України. Основні джерела статистичного характеру з історії Лівобережної України та Слобожанщини другої половини XVII – XVIII ст. Літописні джерела та джерела особового походження з історії України другої половини XVII – XVIII ст.

Тема 11 Джерела з модерної та новітньої історії України Джерела офіційного походження XIX – початку XX ст. Статистичні джерела XIX – початку XX ст. Документи політичних організацій, партій і товариств як джерела з історії України. Джерелознавчий аналіз періодики та мемуаристики XIX – початку XX ст. Законодавчі акти та мемуаристика часів Української революції (1917 – 1921 рр.) як джерела. Джерела радянського періоду. Джерела з історії України доби незалежності (1991 – 2006 рр.)
Тема 12 Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна Предмет, об'єкти та методи архівознавства. Джерельна база й історіографія архівознавства. Місце і роль архівознавства у підготовці фахівців.
Тема 13 Історія архівної справи в Україні Литовська, Коронна та Волинська метрики. Церковні та монастирські архіви. Архівне законодавство і відомчі архіви періоду Російської імперії. Архівна справа періоду Української революції (1917 – 1921 рр.). Архівна справа радянської доби.
Тема 14 Архівна система та мережа архівних установ Архівна система та її види. Поняття та структура Національного архівного фонду України. Організація роботи архівів: завдання, права, структура. Класифікація архівних документів. Забезпечення збереженості документів.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Шукати та аналізувати інформацію з різних джерел.
РН2	Використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
РН3	Застосовувати вміння з пошуку необхідних для освітньої та наукової діяльності історичних джерел (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
РН4	Використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.
РН5	Здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.
Для спеціальності 032 Історія та археологія:

ПРЗ	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
-----	---

ПР5	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
ПР7	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах
ПР8	Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.
ПР9	Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
ПР11	Здійснювати аналіз ситуації з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Поняття про історичне джерелознавство	
Лк1 "Поняття про історичне джерелознавство" (денна)	1. Предмет історичного джерелознавства 2. Завдання та функції історичного джерелознавства. 3. Спеціальні історичні дисципліни у структурі джерелознавства 4. Джерелознавча термінологія.
СЗ1 "Поняття про історичне джерелознавство" (денна)	1. Становлення історичного джерелознавства як наукової дисципліни. 2. Предмет історичного джерелознавства. 3. Завдання та функції історичного джерелознавства. 4. Джерелознавча термінологія.
Тема 2. Наукові засади вчення про історичне джерело	
Лк2 "Наукові засади вчення про історичне джерело" (денна)	1. Поняття історичного джерела. 2. Основні етапи існування історичного джерела. 3. Об'єктивно-суб'єктивна природа джерела. 4. Джерельна інформація.
СЗ2 "Наукові засади вчення про історичне джерело" (денна)	1. Поняття історичного джерела. 2. Основні етапи існування історичного джерела. 3. Об'єктивно-суб'єктивна природа джерела. 4. Поняття про джерельну інформацію.
Тема 3. Класифікація історичних джерел	
Лк3 "Класифікація історичних джерел" (денна)	1. Поняття, завдання та значення класифікації джерел. 2. Основні схеми і моделі класифікації джерел. 3. Особливості класифікації писемних джерел. 4. Класифікація джерел з історії України.
СЗ3 "Класифікація історичних джерел" (денна)	1. Завдання класифікації джерел. 2. Схеми і моделі класифікації джерел. 3. Класифікація писемних джерел. 4. Особливості класифікації джерел з історії України.

Тема 4. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел
Лк4 "Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел" (денна) 1. Поняття методики історичного джерелознавства. 2. Етапи роботи з джерелами. 3. Методика пошуку та виявлення джерел. 4. Дослідження джерел. Джерелознавча критика. 5. Методика роботи з масовими джерелами.
Лк5 "Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел" (денна) 1. Поняття методики історичного джерелознавства. 2. Етапи роботи з джерелами. 3. Методика пошуку та виявлення джерел. 4. Дослідження джерел. Джерелознавча критика. 5. Методика роботи з масовими джерелами.
С34 "Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел" (денна) 1. Поняття методики історичного джерелознавства. 2. Етапи роботи з джерелами. 3. Методика пошуку та виявлення джерел.
С35 "Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел" (денна) 1. Дослідження джерел. Джерелознавча критика. 2. Аналітична критика історичних джерел. 3. Методика роботи з масовими джерелами.
Тема 5. Речові джерела
Лк6 "Речові джерела" (денна) 1. Загальний огляд речових джерел з української історії. 2. Нумізматичні джерела. 3. Архітектурні пам'ятки. 4. Предмети одягу.
С36 "Речові джерела" (денна) 1. Загальний огляд речових джерел. 2. Пам'ятки архітектури як різновид речових джерел. 3. Предмети озброєння. 4. Одяг і предмети побуту. 5. Нумізматичні джерела.
Тема 6. Зображальні джерела
Лк7 "Зображальні джерела" (денна) 1. Загальний огляд зображальних джерел. 2. Предмети образотворчого характеру. 3. Картографічні джерела. 4. Аудіовізуальні документи.
С37 "Зображальні джерела" (денна) 1. Загальний огляд зображальних джерел. 2. Графічні книжкові зображення. 3. Портретні зображення. 4. Жанрові та історичні зображальні джерела. 5. Аудіовізуальні документи. 6. Зображальний аспект боністичних джерел.
Тема 7. Усні та лінгвістичні джерела
Лк8 "Усні та лінгвістичні джерела" (денна) 1. Загальний огляд усних джерел. 2. Загальна характеристика лінгвістичних джерел.

С38 "Усні та лінгвістичні джерела" (денна) 1. Загальний огляд усних джерел. 2. Прозові та віршовані усні джерела. 3. Усні історичні твори. 4. Загальна характеристика лінгвістичних джерел. 5. Антропонімічні джерела. 6. Топонімічні джерела.
Тема 8. Писемні джерела
Лк9 "Писемні джерела" (денна) 1. Загальний огляд писемних джерел. 2. Літописи. 3. Актові та діловодні документи. 4. Статистичні джерела та соціологічні матеріали. 5. Документи політичних і громадських організацій. 6. Судово-слідчі документи. 7. Періодична преса. 8. Джерела особового походження. 9. Агіографічна, наукова та художня література.
Лк10 "Писемні джерела" (денна) 1. Загальний огляд писемних джерел. 2. Літописи. 3. Актові та діловодні документи. 4. Статистичні джерела та соціологічні матеріали. 5. Документи політичних і громадських організацій. 6. Судово-слідчі документи. 7. Періодична преса. 8. Джерела особового походження. 9. Агіографічна, наукова та художня література.
С39 "Писемні джерела" (денна) 1. Загальний огляд писемних джерел. 2. Літописи. 3. Актові та діловодні документи. 4. Статистичні джерела. 5. Соціологічні матеріали.
С310 "Писемні джерела" (денна) 1. Документи політичних партій та громадських організацій. 2. Судово-слідчі документи. 3. Періодична преса. 4. Джерела особового походження: мемуари, листування, щоденники, нотатки та ін. 5. Агіографічна література.
Тема 9. Загальна характеристика джерел з історії давньої та середньовічної України
Лк11 "Загальна характеристика джерел з історії давньої та середньовічної України" (денна) 1. Джерела з історії стародавніх народів на українських землях (X ст. до н.е. – VII ст. н.е.). 2. Джерела давньогрецької колонізації Причорномор'я. 3. Античні джерела про терени України. 4. Згадки про українські території у Візантійських та Східних пам'ятках. 5. Джерела з історії Київської Русі (IX-XIV ст.).
С311 "Загальна характеристика джерел з історії давньої та середньовічної України" (денна) 1. Джерела з історії стародавніх народів на українських землях (X ст. до н.е. – VII ст. н.е.). 2. Джерела давньогрецької колонізації Причорномор'я. Античні джерела про терени України. 3. Згадки про українські території у Візантійських та Східних пам'ятках. 4. Джерела з історії Київської Русі (IX-XIII ст.). 5. Наративні та документальні джерела з історії Галицько-Волинського князівства.
Тема 10. Джерела з історії ранньомодерної України

Лк12 "Джерела з історії ранньомодерної України" (денна) 1. Характеристика джерел литовсько-польської доби. 2. Законодавчі та правові пам'ятки з історії Гетьманщини. Основні різновиди актових джерел доби Гетьманської України. 3. Основні джерела статистичного характеру з історії Лівобережної України та Слобожанщини другої половини XVII – XVIII ст. 4. Літописні джерела та джерела особового походження з історії України другої половини XVII – XVIII ст.
СЗ12 "Джерела з історії ранньомодерної України" (денна) 1. Літописання польсько-литовської доби. 2. Українська, польська та російська публіцистика XVI – першої половини XVII ст. 3. Записки іноземців як джерела з історії України XV – першої половини XVII ст. 4. Законодавчі та правові пам'ятки з історії Гетьманщини. 5. Джерела статистичного та масового характеру з історії Лівобережної України та Слобожанщини другої половини XVII – XVIII ст. 6. Літописні джерела з історії України другої половини XVII – XVIII ст.
Тема 11. Джерела з модерної та новітньої історії України
Лк13 "Джерела з модерної та новітньої історії України" (денна) 1. Джерела офіційного походження XIX – початку XX ст. 2. Статистичні джерела XIX – початку XX ст. 3. Документи політичних організацій, партій і товариств як джерела з історії України. 4. Джерелознавчий аналіз періодики та мемуаристики XIX – початку XX ст. 5. Законодавчі акти та мемуаристика часів Української революції (1917 – 1921 рр.) як джерела. 6. Джерела радянського періоду. 7. Джерела з історії України доби незалежності (1991 – 2006 рр.)
СЗ13 "Джерела з модерної та новітньої історії України" (денна) 1. Статистичні джерела кінця XVIII – початку XX ст. 2. Судово-слідчі документи як джерела з історії України 3. Джерелознавчий аналіз періодики та мемуаристики XIX – початку XX ст. 4. Мемуаристика часів Української революції (1917 – 1921 рр.). 5. Законодавчі та документальні джерела радянського періоду. 6. Джерела з історії України доби незалежності (1991 – 2006 рр.).
Тема 12. Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна
Лк14 "Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна" (денна) 1. Предмет, об'єкти та методи архівознавства. 2. Джерельна база й історіографія архівознавства. 3. Місце і роль архівознавства у підготовці фахівців.
СЗ14 "Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна" (денна) 1. Предмет, об'єкти та методи архівознавства. 2. Джерельна база й історіографія архівознавства. 3. Місце і роль архівознавства у підготовці фахівців.
Тема 13. Історія архівної справи в Україні
Лк15 "Історія архівної справи в Україні" (денна) 1. Архіви Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. 2. Українські архіви доби Гетьманщини. 3. Архівна справа в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. 4. Архівна справа у XX ст.

С315 "Історія архівної справи в Україні" (денна) 1. Литовська, Коронна та Волинська метрики. 2. Церковні та монастирські архіви. 3. Архівне законодавство і відомчі архіви періоду Російської імперії. 4. Архівна справа періоду Української революції (1917 – 1921 рр.). 5. Архівна справа радянської доби.
Тема 14. Архівна система та мережа архівних установ
Лк16 "Архівна система та мережа архівних установ" (денна) 1. Система архівних установ, її структура та мережа. 2. Національний архівний фонд України. 3. Класифікація архівних документів. 4. Критерії цінності документів.
С316 "Архівна система та мережа архівних установ" (денна) 1. Архівна система та її види. 2. Поняття та структура Національного архівного фонду України. 3. Організація роботи архівів: завдання, права, структура. 4. Класифікація архівних документів. 5. Забезпечення збереженості документів.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Конспектування
НД2	Написання та захист курсової роботи
НД3	Підготовка до лекцій
НД4	Підготовка до поточного та підсумкового контролю
НД5	Підготовка до семінарського заняття
НД6	Робота з підручниками та релевантними інформаційними джерелами

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Дослідницька робота
МН2	Проблемні лекції
МН3	Проблемний семінар

Опитування студента на семінарському занятті та усні коментарі викладача за його результатами, настанови викладача в процесі підготовки до виконання тестових завдань, оцінювання поточного тестування, обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних презентацій.

Здатність логічно і системно мислити (оволодіти цією навичкою допоможуть такі методи, як критична оцінка джерел і літератури, підготовка виступу чи наукової роботи з фіксованою проблемою та способами її вирішення, коментування джерела). Креативність (оволодіння через методи "мозкового штурму" та виконання творчих завдань).

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
A	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
B	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
C	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
D	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
E	Виконання задовольняє мінімальні критерії	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
FX	Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
F	Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань
МФО2	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО3	Захист презентацій та рефератів
МФО4	Перевірка та оцінювання письмових завдань

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Написання за захист курсової роботи
МСО2	Оцінювання письмових робіт
МСО3	Складання комплексного письмового модульного контролю
МСО4	Поточне опитування
МСО5	Дослідницька робота

Контрольні заходи:

1 семестр		100 балів
МСО2. Оцінювання письмових робіт		20
		20
МСО3. Складання комплексного письмового модульного контролю		40
		40
МСО4. Поточне опитування		40
		40

Контрольні заходи в особливому випадку:

1 семестр		100 балів
МСО3. Складання комплексного письмового модульного контролю		40
		40
МСО5. Дослідницька робота		60
		60

Курсова робота:

1 семестр		100 балів
МСО1. Написання за захист курсової роботи		100
		100

М 1 усне опитування 40 балів; М 2 підсумкове тестування (ДСК) 40 балів. М 3 індивідуальне завдання 10 балів. М 4 звіт-конспект 10 балів.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Історичне джерелознавство: підручник / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Б.І. Корольов та ін. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Либідь, 2017. 512 с.
Допоміжна література	
2	Владига О.М. Археографічна діяльність Михайла Грушевського (1894-1934 рр.): автореферат... канд. іст. наук, спец.: 07.00.06 - історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Черкаси, 2014. 20 с.
3	Василенко В.М. Архівно-кримінальні справи як джерело вивчення репресій більшовицького режиму проти учасників повстанського руху за відновлення УНР: автореф. ... канд. іст. наук, спец: 07.00.06. Дрогобич, 2019. 20 с.
4	Калакура Я.С. Українознавче дослідження: еорія та методологія. Тернопіль: Джура, 2012. 292 с.
5	Матяш І.Б. Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку: навч. посіб. К.: ВД "Кєво-Могилянська акад.", 2012. 515 с.